

13 A VIDÉK TOVÁBBI TÖRTÉNETE

1918. november 2-án Temesvárott kinyilvánították a Bánság autonómiáját. A frontról hazaözönlő harcosok és az itthoni lakosság hónapokig, a „forradalmi helyzetnek” megfelelően, pusztította az erdőket, vitte szét a faanyagot, lődözte a vadféléket. A bánsági autonómiát a bevonuló szerb csapatok ugyan hamar megszüntették, de az erdőpusztítás tovább folyt. Sőt spontán föld- és erdőosztásokra is sor került – függetlenül attól, hogy a szerbek után a román csapatok vonultak be. Az 1918-1920(-21)-es időszak romániai, így bánsági erdészeti eseményeit még nem ismerjük eléggé, de mindenképpen feltételezhető, hogy nemcsak a faállományban, hanem a néhány évvel korábban létesített kopárfásításokban is jelentős károk (legeltetés, tűz stb.) keletkeztek.¹⁶⁴

A trianoni békeszerződés az általunk most vizsgált vidékből a volt *szerb-bánsági* határörközösség területét megosztotta. Az egykori Temes megyei községek és maga Fehértemplom is a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz, míg a maradék – többnyire hegyvidéki terület, az Újmoldovai járás – Romániához került.

A továbbiakban fontos esemény volt az 1921. évi romániai földreform, amely a *román-bánsági* vagyonközösséget nem érintette úgy, mint például a székelyföldieket.¹⁶⁵ Ott abból indultak ki, hogy az erdőket a volt székely határőrök valamikor a határőrvidéki alapok működtetéséhez, tehát csak használatra kapták. Mivel pedig a román állam mindazokat a feladatokat ellátja, amihez addig az anyagi háttérrel az alapok biztosították (így például az oktatási, művelődési stb. célokat), a vagyon ilyen irányú felhasználása „okafogyottá” vált, azaz kiszajátítható. Miközben a *szerb-bánsági*, Romániába került falvakban a földbirtokrendezés általános rendelkezéseit alkalmazták, a volt román-bánságiban nem így történt. (Úgy tűnik, itt az állam nem bízott annyira önmagában – hasonlóan a Naszód vidékéhez¹⁶⁶ –, hogy az említett feladatokat el tudja látni.) Tehát ez utóbbi vagyonközösség a korábbi státuszának megfelelően – ha nehézségekkel, gazdasági problémákkal

küszködve is – működött. Erről a működésről az 1941. évben egy nagy összefoglaló művet is kiadtak.

A II. világháború után, 1948. április 13-án Romániában új alkotmány lépett életbe. Ennek alapján a különböző birtokosságok erdeit államosítani lehetett.¹⁶⁷ Azaz a vagyonszerzők birtoka köztulajdonná lett – és most már tényleg az államnak kellett gondoskodnia az általunk most vizsgált vidéken is mindazokról a feladatokról, amiket a volt 13. román-bánsági, továbbá a községi erdők jövedelméből finanszíroztak. Ennek az állami erdőtulajdonnak, illetve a további állami funkciók érvényesülésének azok voltak az előnyei és hátrányai Krassó-Szörényben is, mint szerte az országban, szerte a szocialista berendezkedésű államokban.

A vidék ökológiai és tájképi átalakításában alapvető jelentőségű a *Dunai-(Vaskapui-)vízlépcső* megépítése. A román-jugoszláv összefogással megvalósult, 1971-ben átadott vízlépcső miatt nemcsak a nevezetes Széchenyi utat szüntették meg, hanem számos Duna menti települést is fel kellett számolni vagy pedig a Dunára nyíló völgyekben feljebb költöztetik. (Így például Orsovát is.) Az *ökológiai átalakulásra* meg talán elegendő egyetlen példát említeni. Nevezetesen a Fekete-tengerből ivásra feljáró vizákat, amik most már legfeljebb csak Turnu Severinig jutnak fel, aztán a gát útjukat állja. Nem szállítanak már Orsováról „Grand Prix”-vel kitüntetett kaviárt Párizsba...

Az ember legyőzte a folyót, és legyőzte az egész al-dunai hegyvidék térségét. Amit a határőrök a XVIII. században elkezdtek, azt a XX. század második felében a iparosítással és különböző mezőgazdasági átszervezésekkel, -fejlesztésekkel, végül pedig az elmaradhatatlan infrastrukturális átalakításokkal bevégeztek. S ahogyan a XIX. században az erdészeti szempontok a vidék modernizációjában alig kaptak szerepet, úgy a XX. században is csak egyszer, a nagy árvíz-katasztrófák után gondoltak az erdészekre, hogy aztán ismét háttérbe szoruljanak.